

O'QITUVCHILARNI MALAKASINI OSHIRISHDA ZAMONAVIY TEXNOLOGIYALARNI QO'LLASHDA XORIJIY TAJRIBALAR VA UZLUKSIZ KASBIY RIVOJLANTIRISHNI TASHKIL ETISH ISTIQBOLLARI

*Mardanov Uktamjon Rustamovich,
Navoiy viloyati pedagogik mahorat markazi direktori
tel 88-795-49-99
mardanovuktamjon@gmail.com*

Annotatsiya: Mazkur maqolada o'qituvchilar malakasini oshirish jarayonida zamonaviy texnologiyalarni qo'llash bo'yicha xorijiy tajribalar hamda uzluksiz kasbiy rivojlantirishni tashkil etish istiqbollari yoritiladi. Raqamli platformalar, masofaviy ta'lim, elektron resurslar, mentorlik, kasbiy hamjamiyatlar va o'zini o'zi baholash vositalarining pedagoglar malakasini oshirishdagi o'rni tahlil qilinadi.

Kalit so'zlar: o'qituvchi malakasi, zamonaviy texnologiyalar, xorijiy tajriba, uzluksiz kasbiy rivojlanish, raqamli kompetensiya, masofaviy ta'lim, elektron resurslar, mentorlik, kasbiy hamjamiyat, pedagogik innovatsiya.

Опыт применения современных технологий в повышении квалификации учителей и перспективах организации непрерывного профессионального развития

Марданов Уктамжон Рустамович,
Директор Навоийского регионального центра педагогических навыков

Аннотация: В данной статье освещаются зарубежный опыт применения современных технологий в процессе повышения квалификации учителей, а также перспективы организации непрерывного профессионального развития. Анализируется роль цифровых платформ, дистанционного обучения, электронных ресурсов, наставничества, профессиональных сообществ

и средств самооценки в повышении квалификации педагогов.

Ключевые слова: квалификация учителя, современные технологии, зарубежный опыт, непрерывное профессиональное развитие, цифровая компетентность, дистанционное обучение, электронные ресурсы, наставничество, профессиональное сообщество, педагогическая инновация.

Foreign experiences in the application of modern technologies for improving teachers' professional skills and prospects for organizing continuous professional development

Mardanov Uktamjon Rustamovich,
Director of the Pedagogical Mastery Center of Navoi Region

Abstract: This article explores international experience in applying modern technologies in the process of improving teachers' professional skills, as well as the prospects for organizing continuous professional development. The study highlights the role of digital platforms, distance learning, electronic resources, mentoring, professional communities and self-assessment tools in enhancing teachers' professional skills.

Keywords: teacher's professional skills, modern technologies, international experience, continuous professional development, digital competence, distance learning, electronic resources, mentorship, professional community, pedagogical innovation.

O‘qituvchilarni malakasini oshirishda zamonaviy texnologiyalarni qo‘llash bugungi ta’lim tizimining mazmunini yangilash, pedagogik faoliyatni moslashuvchan qilish va kasbiy o‘qishni uzluksiz jarayonga aylantirish bilan chambarchas bog‘liqdir. Xorijiy tajribalar shuni ko‘rsatadiki, malaka oshirish samaradorligi faqat ma’ruza tinglash yoki qisqa muddatli kurslarda qatnashish bilan emas, balki o‘qituvchining kundalik dars amaliyotiga bevosita kirib boradigan metodik qo‘llab-quvvatlash bilan belgilanadi. Raqamli platformalar, masofaviy ta’lim muhitlari, ochiq elektron resurslar, virtual seminarlar va o‘zini o‘zi baholash vositalari pedagogning kasbiy rivojlanish yo‘lini shaxsiy ehtiyojiga moslashtirish imkonini beradi. Bunday yondashuv o‘qituvchiga o‘z fanidagi yangiliklarni o‘zlashtirish, o‘quvchilarning bilim olish uslublarini hisobga olish va darsni zamonaviy talablar asosida loyihalashga yordam beradi [1].

Jahon tajribasida uzluksiz kasbiy rivojlantirish o‘qituvchini nazorat qilish vositasi emas, balki unga amaliy yordam beradigan, hamkorlikka undaydigan va kasbiy refleksiyaning kuchaytiradigan tizim sifatida qaralmoqda. UNESCO doirasidagi manbalarda ham o‘qituvchilar kasbiy rivojlanishi doimiy qo‘llab-quvvatlash, bilim almashish va amaliy resurslardan foydalanish orqali kuchayishi ta’kidlanadi. Shu jihatdan zamonaviy texnologiyalar malaka oshirish jarayonida tashqi texnik vosita emas, balki pedagogning kasbiy fikrlashi, metodik qarori va o‘quv jarayonini boshqarish madaniyatini yangilaydigan omilga aylanadi. O‘zbekiston ta’lim tizimida ham o‘qituvchilarning uzluksiz kasbiy rivojlanishini tashkil etish masalasi dolzarb bo‘lib, bu jarayonni xalqaro tajriba bilan uyg‘unlashtirish muhim ahamiyatga ega. Ayniqsa, kasbiy rivojlanish kuni, kasbiy rivojlanish soati, mentorlik faoliyati va fanlar kesimidagi metodik hamkorlik kabi yondashuvlar xorijiy modellar bilan mazmunan yaqinlashadi.

Shu asosda zamonaviy texnologiyalarni malaka oshirish jarayoniga kiritish pedagogning raqamli kompetensiyasini kuchaytirish bilan birga, maktabdagi ta’lim sifatini barqaror oshirishga xizmat qiladi [2].

Xorijiy mamlakatlar tajribasida o‘qituvchilarni kasbiy rivojlantirishning muhim jihati shundaki, texnologiyalar o‘quv jarayoniga alohida qo‘shimcha sifatida emas, balki pedagogik faoliyatning ajralmas qismi sifatida tatbiq etiladi. Masalan, Yevropa ta’lim makonida o‘qituvchilarning raqamli kompetensiyasini rivojlantirish uchun o‘zini baholash, kuchli va zaif tomonlarni aniqlash hamda individual rivojlanish yo‘nalishini belgilashga yordam beradigan maxsus vositalar qo‘llanadi. SELFIE for Teachers platformasi o‘qituvchilarga raqamli texnologiyalarni kasbiy amaliyotda qanday qo‘llayotganini tahlil qilish, ehtiyojlarini aniqlash va keyingi o‘qish yo‘lini belgilash imkonini beruvchi bepul onlayn vosita sifatida taqdim etilgan. Bunday tajriba malaka oshirishni umumiy va bir xil shakldagi mashg‘ulotdan individual rivojlanish xaritasiga yaqinlashtiradi. O‘qituvchi o‘z faoliyatini raqamli mezonlar asosida baholay olsa, u texnologiyani faqat darsni bezash uchun emas, balki o‘quvchi faolligini oshirish, teskari aloqa olish va baholashni takomillashtirish uchun ishlatishni o‘rganadi. Bunday model O‘zbekiston sharoitida ham fan o‘qituvchilari uchun metodik ehtiyojni aniqlash, mos o‘quv modullarini tanlash va kasbiy o‘qishni bosqichma-bosqich baholashda foydali bo‘lishi mumkin. Agar malaka oshirish tizimi har bir o‘qituvchining amaliy qiyinchiliklarini oldindan aniqlasa, mashg‘ulotlar ko‘proq maqsadli va samarali tashkil etiladi. Shu bois raqamli o‘zini baholash vositalarini milliy kasbiy rivojlanish tizimiga moslashtirish kelgusida muhim istiqbol sifatida qaralishi mumkin [3].

O‘zbekiston sharoitida kasbiy rivojlanish kuni va kasbiy rivojlanish soati kabi tashabbuslar aynan shunday professional hamjamiyat-

larni shakllantirish uchun qulay maydon bo'la oladi. Buning uchun mentor-o'qituvchilar faqat mavzu tushuntiruvchi shaxs emas, balki hamkasblarining darsini tahlil qiluvchi, yo'l ko'rsatuvchi va amaliy tajribani boyituvchi metodik yetakchi sifatida tayyorlanishi zarur. Singapur tajribasidan olinadigan asosiy saboq shuki, o'qituvchini rivojlantirish tizimi uning kasbiy obro'sini oshirishi, izlanishga rag'batlantirishi va hamkorlikka tayangan muhit yaratishi kerak. Shunda zamonaviy texnologiya pedagoglar o'rtasidagi aloqani kuchaytiruvchi, metodik fikr almashishni tezlashtiruvchi va maktab ichidagi o'sish madaniyatini barqarorlashtiruvchi vositaga aylanadi.

Singapur tajribasi o'qituvchilarni uzluksiz kasbiy rivojlantirishda professional hamjamiyat, mentorlik va kasbiy yetakchilik g'oyalari birlashtirgani bilan e'tiborga molikdir. Academy of Singapore Teachers ta'lim xodimlarining kasbiy rivojlanishini qo'llab-quvvatlash, fanlar bo'yicha hamjamiyatlar yaratish va o'qituvchilarning bir-biridan o'rganishini kuchaytirishga xizmat qiluvchi tuzilma sifatida faoliyat yuritadi. Bu tajribada malaka oshirish yakka tartibdagi o'quv kursi emas, balki kasbiy suhbat, dars tahlili, hamkorlikdagi izlanish va ilg'or tajribani birgalikda sinash jarayoni sifatida namoyon bo'ladi. O'qituvchilar o'z fan yo'nalishida jamlanib, dars mazmuni, baholash usullari, o'quvchi bilan ishlash strategiyalari va texnologiyadan foydalanish yo'llarini birgalikda muhokama qiladilar. Bunday yondashuv pedagogda faqat bilim olish ehtiyojini emas, balki o'z tajribasini boshqalar bilan bo'lishish mas'uliyatini ham shakllantiradi. Zamonaviy texnologiyalar esa ushbu hamjamiyat faoliyatini kengaytirib, material almashish, onlayn muhokama qilish, elektron portfolioni yuritish va masofadan turib maslahatlashish imkoniyatini yaratadi [4].

Yevropa tajribasida o'qituvchilarning raqamli kompetensiyasini rivojlantirish masa-

lasi o'quv jarayonidagi texnik imkoniyatlardan foydalanish bilangina cheklanmaydi, balki pedagogik maqsad, axborot xavfsizligi, baholash madaniyati va o'quvchining mustaqil o'rganishini qo'llab-quvvatlash bilan bog'lanadi. SELFIE for Teachers kabi vositalarning ahamiyati shundaki, ular pedagogga o'z raqamli tayyorgarligini bir martalik test sifatida emas, balki doimiy kasbiy mulohaza jarayoni sifatida ko'rishga yordam beradi. Yevropa Komissiyasi ma'lumotlarida ushbu vosita o'qituvchilarga raqamli texnologiyalardan foydalanishdagi kuchli tomonlari va bo'shliqlarini aniqlash, shuningdek, o'z o'quv yo'lini belgilashga xizmat qilishi qayd etilgan. Bu yondashuv malaka oshirishni o'qituvchining haqiqiy ehtiyoji bilan bog'lash imkonini beradi [6].

O'zbekiston ta'lim tizimida bu tajribadan foydalanish o'qituvchilar uchun yagona metodik talablar bilan birga individual rivojlantirish yo'nalishlarini ham ishlab chiqishni talab qiladi. Raqamli texnologiyalar bu jarayonda pedagogning ehtiyojini tezroq aniqlash, o'quv materiallarini shaxsiylashtirish va natijalarni tahlil qilish imkonini beradi. Shunday tashkil etilgan malaka oshirish jarayoni o'qituvchiga o'z ustida ishlashni majburiy vazifa emas, balki kasbiy o'sishning tabiiy qismi sifatida qabul qilishga yordam beradi.

Finlandiya, Kanada, Janubiy Koreya va boshqa rivojlangan ta'lim tizimlarida o'qituvchi malakasini oshirishning asosiy xususiyati pedagogga ishonch, ilmiy asoslangan metodika va amaliy tadqiqotga yaqin yondashuvlarining uyg'unligida ko'rinadi. Bu mamlakatlarda kasbiy rivojlanish ko'pincha maktab ichidagi muammolarni aniqlash, dars jarayonini kuzatish, o'quvchi natijalarini tahlil qilish va yangi usullarni sinovdan o'tkazish orqali tashkil etiladi. Zamonaviy texnologiyalar bunday jarayonda ma'lumotlarni yig'ish, dars materiallarini saqlash, o'quvchi faolligini kuzatish va

pedagogik qarorlarni dalillarga tayangan holda qabul qilishga xizmat qiladi.

O'qituvchi elektron platformalarda o'z dars ishlanmalarini jamlaydi, hamkasblari bilan fikr almashadi va qayta ishlangan metodik yechimlarni amaliyotga tatbiq etadi. Bunday tajriba malaka oshirishning eng samarali shakli o'qituvchining real ish joyiga yaqin bo'lgan faoliyat ekanini ko'rsatadi. Agar pedagog kursda olgan bilimni o'z sinfida sinab ko'rmasa, texnologiya haqidagi nazariy tasavvur amaliy ko'nikmaga aylanishi qiyinlashadi. Shu bois xorijiy tajribada kasbiy rivojlantirishni dars tahlili, amaliy topshiriq, mentor kuzatuv va reflektiv muhokama bilan bog'lash muhim o'rin tutadi. O'zbekiston maktablarida ham kasbiy rivojlanish tadbirlarini faqat umumiy ma'ruza shaklida emas, balki dars loyihasi, ochiq mashg'ulot, laborator tajriba, raqamli resurs tayyorlash va baholash namunalarini tahlil qilish asosida tashkil etish maqsadga muvofiqdir. Bunday yondashuv o'qituvchini tayyor axborot iste'molchisi emas, balki o'z pedagogik amaliyotini yangilaydigan tadqiqotchi sifatida shakllantiradi. Shu orqali zamonaviy texnologiyalar kasbiy rivojlanishning markazida turgan amaliy, metodik va ijodiy jarayonlarni kuchaytiradi.

O'zbekiston ta'lim tizimida xorijiy tajriba-

larni to'g'ridan-to'g'ri ko'chirish emas, balki ularni milliy sharoit, maktab imkoniyatlari, pedagoglar ehtiyoji va fanlar xususiyatiga moslashtirish muhimdir. Har bir mamlakatda o'qituvchilarni rivojlantirish tizimi o'z tarixiy, tashkiliy va madaniy asoslariga ega bo'lgani uchun tayyor modelni aynan takrorlash kutilgan samarani bermasligi mumkin. Shu bois xalqaro tajribadan olinadigan eng foydali jihat uning tashqi shakli emas, balki ichki mantiqi, ya'ni uzluksizlik, amaliyotga yaqinlik, mentorlik, o'zini baholash va hamkorlik tamoyillaridir. O'zbekiston sharoitida kasbiy rivojlanish kuni va kasbiy rivojlanish soati tadbirlarini raqamli platformalar, fan metodik hamjamiyatlari va individual rivojlanish xaritalari bilan bog'lash dolzarb istiqbol sifatida ko'riladi. Bunda har bir o'qituvchi o'z kasbiy ehtiyojini aniqlashi, mos modulni tanlashi, amaliy topshiriq bajarishi, mentor fikrini olishi va o'z darsidagi o'zgarishni tahlil qilishi kerak. Xorijiy tajribalar shuni ko'rsatadiki, uzluksiz kasbiy rivojlantirish samarali bo'lishi uchun pedagogga vaqt, resurs, metodik yordam, rag'bat va kasbiy erkinlik birligida taqdim etilishi zarur. Zamonaviy texnologiyalar esa ushbu jarayonni tezlashtiruvchi, shaffoflashtiruvchi va kengaytiruvchi vosita bo'lib xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining "Maktabgacha va maktab ta'limi tashkilotlari xodimlarini uzluksiz kasbiy rivojlantirishni tashkil etish tartibi to'g'risidagi nizomni tasdiqlash haqida"gi qarori. – 2024-yil 20-dekabr.
2. UNESCO. ICT Competency Framework for Teachers. – Paris: UNESCO, 2023.
3. OECD. Innovating Teachers' Professional Learning Through Digital Technologies. – Paris: OECD Publishing, 2021.
4. Mayer R.E. Multimedia Learning. – Cambridge: Cambridge University Press, 2021. – 321 p.
5. Laurillard D. Teaching as a Design Science: Building Pedagogical Patterns for Learning and Technology. – London: Routledge, 2012. – 258 p.
6. Selwyn N. Education and Technology: Key Issues and Debates. – London: Bloomsbury Academic, 2022. – 232 p.